

Пилипенко Олексій Іванович,
доктор економічних наук,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕТОДОЛОГІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗАПИТІВ

Стан вітчизняної економіки на сьогодні перебуває від визначальним впливом воєнного положення та активних бойових дій в країні як надзвичайних обставин. Так, станом на 01.03.2023 року загальні прямі та непрямі втрати економіки України внаслідок війни (за оцінками Міністерства економіки України і KSE Institute) склали від \$543 млрд до \$600 млрд та супроводжуються падінням ВВП, зупинкою інвестицій, відтоком робочої сили, додатковими витратами на оборону та соціальну сферу [1]. Лише протягом першого півріччя 2022 року, як свідчать результати досліджень Європейської бізнес асоціації (ЕВА), падіння індексу інвестиційної привабливості України відбулося з 2,73 до 2,17[2].

Методологія і організація бухгалтерського обліку, що спрямовані на обліково-аналітичне забезпечення управління господарською діяльністю підприємства, перебувають під впливом динаміки подій у зовнішньому середовищі: на макрорівні в умовах надзвичайних обставин трансформуються інформаційні запити користувачів звітності з урахуванням нових факторів, без урахування яких будь-які рішення будуть максимально ризикованими. Більш детального наукового дослідження потребує система організаційно-методологічного забезпечення бухгалтерського обліку, яка сприяє урахуванню наслідків бойових дій та окупації частини території України.

Воєнний стан і бойові дії як надзвичайна ситуація через свою динаміку та непередбачуваність передбачають особливі ризики для суб'єктів господарювання. Специфіка таких ризиків зумовлює потребу в трансформації підходів і нормативного регулювання облікового відображення об'єктів бухгалтерського обліку, а також призводить до нових запитів користувачів бухгалтерської звітності. Без належного інформаційного забезпечення неможливе здійснення достовірного контролю і аналізу фінансового стану підприємства, що негативно вплине на прийняття відповідних рішень, економічну безпеку та інвестиційну привабливість підприємства.

Зокрема, в умовах воєнних дій на території України, що розпочалися в 2014 році та інтенсифікувалися в лютому 2022 року, лівові частка вітчизняних підприємств зіткнулися з проблемами постійного прострочення платежів і появою безнадійної дебіторської заборгованості, інфляції, неможливістю погашення кредиторської заборгованості, коли кредитори перебувають на території активних бойових дій або в зоні окупації,

проблемами кадрового та матеріально-технічного забезпечення виробничого або логістичного процесу сировиною, паливом, запчастинами тощо, втратою або суттєвим пошкодженням матеріально-технічної бази господарської діяльності та ін.

Система управління підприємством за таких умов зможе ефективно функціонувати, якщо організація і ведення бухгалтерського обліку забезпечать застосування нових методичних підходів до генерування корисної та достовірної інформації управлінського значення.

На сьогодні вченим і фахівцям з нормативного забезпечення бухгалтерського обліку слід приділити особливу увагу ідентифікації наслідків військової агресії РФ в Україні, що дозволить достовірно оцінити наслідки надзвичайних подій (бойових дій, окупації тощо) для підприємств і сформулювати економічне обґрунтування для майбутніх: 1) репарацій в частині відшкодування завданих збитків вітчизняній економіці; 2) інвестицій для її розвитку.

Методологічно та на нормативному рівні регулювання ведення бухгалтерського обліку мають бути враховані наступні наслідки воєнних дій для економіки України:

1. Тимчасова або повна неможливість функціонування підприємств стратегічного значення для економіки країни (паливно-енергетичний комплекс, транспортна та портова інфраструктура, сільське господарство, металургійні комбінати, розробка та видобуток корисних копалин тощо). Діяльність цих суб'єктів чинить вагомий вплив на ВВП країни, а отже, виникає потреба в додаткових фінансових ресурсах для забезпечення усунення відповідних прогалин в різних сферах економічної діяльності.

2. Нагальна потреба в диверсифікації джерел постачання палива та енергетичних ресурсів, забезпеченні захисту енергетичної системи та оперативного її відновлення через ракетні обстріли та руйнування. Тривала залежність в забезпеченні енергоносіями від країни-агресора спровокувала додаткові вимушені витрати ресурсів на пошук нових джерел постачання палива, засобів для ремонту та захисту об'єктів генерації й розподілу електроенергії.

3. Зростання загроз безпеці інформаційних ресурсів та економічній безпеці. Кібератаки в умовах бойових дій призводять до системного збою діяльності державних і приватних установ, зокрема фінансового сектору, що потребує розробки програм додаткового фінансування із захисту інформаційних ресурсів.

4. Потужні міграційні процеси, зокрема міграція трудових ресурсів. Стрімке скорочення кадрового потенціалу через масову міграцію населення, мобілізацію тощо, призводить до кадрового голоду, з яким зіткнулися багато суб'єктів господарювання, що потребує відповідної державної і регіональної політики щодо створення умов для повернення населення.

5. Постійне залучення допомоги від міжнародних фінансових структур або партнерів України на умовах кредитування на фінансування оборони, гуманітарних цілей, соціальних програм. Нинішні умови функціонування

вітчизняної економіки унеможлиблюють погашення зростаючого боргу, що тягарем лягає на майбутні покоління.

6. Тривале і систематичне маніпулювання психологічним настроєм значної маси населення України шляхом відповідного висвітлення інформації на медіа ресурсах через низький рівень інформаційно-психологічної свідомості.

Неврахування представлених наслідків воєнних дій для економіки України в системі бухгалтерського обліку суттєва знижує рівень якості інформаційного забезпечення управління, відбувається спотворення показників для проведення контролю і аналізу господарської діяльності з метою подальшого прийняття інвестиційних, інноваційних, фінансових, технологічних рішень відповідними користувачами звітності.

Системна робота за представленими напрямами має сприяти удосконаленню системи нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку в умовах воєнного положення і розробці дієвих процедур облікового відображення втрат від знищення або пошкодження майна; обмеження доступу до необоротних або оборотних активів; втрат грошових коштів; визначення статусу зобов'язань, погашення яких неможливе.

Методологічно та методично мають бути обґрунтовані забезпечені наступні напрями розвитку бухгалтерського обліку: розробка підходів до визнання наслідків бойових дій або окупації у бухгалтерському обліку, їх документування, оцінки, відображення в обліку відповідних активів і зобов'язань в частині відображення наслідків бойових дій або окупації; підлягає розробці механізм відновлення документації (бухгалтерської, кадрової, договірної, технологічної тощо), втраченої в результаті бойових дій або окупації; налагодження системи перекваліфікації облікового персоналу в умовах його нестачі; розробка систем захисту інформації в паперовому та електронному вигляді з моменту документування операцій до їх відображення в звітності.

Розробка вказаних напрямів розвитку бухгалтерського обліку є передумовою здійснення ефективного та достовірного контролю і аудиту, а також полегшення проведення аналізу вартості підприємства, оцінки обсягів завданої матеріальної або нематеріальної шкоди, оцінки конкурентоспроможності та фінансової стійкості підприємств, аналізу ймовірності банкрутства.

Список використаних джерел

1. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України за рік від початку повномасштабного вторгнення. URL: [UKR_Feb23_FINAL_Damages Report.docx \(kse.ua\)](#)
2. Інвестиційна привабливість України може опинитися під загрозою через втручання держави у приватний бізнес. URL: [podrobnosti.ua](#)